

NY. 59. 4.

7
Q. B. F. F. Q. I. E. D.
PRAEMISSA AD HOS. II SEGM. XXI
VOCABVLI ^{PT} EXPlicatione
XVI

OMNES MV SARVM PA-
TRONOS, FAVTORES,
AMICOS

AD
O R A T I O N E M

DE
QVAESTIONE, NVM RELIGIO CHRISTIANA,
SINE DOCTRINA DE DIVINITATE CHRISTI,
SIT PROBABILIS?

A
CHRISTIAN. GVILL. THEOD. VOGTMANNO
GRVBA - COBVRGENSE

IUVENE INGENII ET MORVM ELEGANTIA ATQVE
IN ADDISCENDIS DISCIPLINIS BONISQVE ARTI-
BVS ASSIDVITATE ET DILIGENTIA QVAM
MAXIME COMMENDABILI

FER. I NAT. CHRISTI MDCCLXXX
HABENDAM

QVA DECET OBSERVANTIA

INVITANT
D I R E C T O R

ET
RELIQVI PROFESSORES.

COBVRGI, FORMIS AHLIANIS.

§ XXVI.

Judic. 5, 11 exponitur.

Sed alia etiam sunt codicis sacri loca, in quibus vel optimi interpretes *beneficii*, ac *benignitatis* notionem nomini צַרְקָה assignant. Eques quidem Ill. I. D. Michaëlis Iud. 5, 11 sic transtulit: Vom Freudengeschrey bey den Tränken der Heerde, Wo sie Wohlthaten Iehouens besingen, Die Wohlthaten an seinen Ebenen in Israel, Komm zu den Thoren, du Volk Iehouens. Qui locus ita conuertendus esse videtur: *A vocibus, sorte sagittarum greges diuidentium, inter aquationes, ubi canunt צַרְקָה iustas causas Iehouae, צַרְקָה legitimas bellirationes agrorum eius, inter Israelitas, continuo descendit ad portas populus Iehouae.* Quod si nomini צַרְקָה hoc in loco *beneficiorum* tribuas significatum, duplex eiusdem vocabuli in eodem segmento modo actiua, modo passiuua, quam vocant, erit assumenda notio, vt modo, quae aliquis confert, modo, quibus impertiuntur alii, intelligantur beneficia. צַרְקָה vero esse causas iustas legitimasque iam testatus est paraphrastes Chaldaeus: *A loco ubi opprimebat eos, et rapiebat quidquid haberent, conciliabulum latronum, וּמְתוּבָה (quae nominis forma omissa est a Buxtorf. et Castello) et confessus furta celantium, apud cisternas et scaturigines irrigationis atque aquationis, usque ad locum, quo exibant virgines Israeliticae ad aquas hauriendas, ubi nemo audebat committere, vt audiretur sonus percussiois plantae pedis, ob inimicitias atque angustias, ibi celebrant carminibus וּכְוֹתָה iustas causas Iehouae, וְעַל וּכְוֹתָה et legitimis belli rationes quae fuissent colonis villarum agræstium in terris Israeliticis: sic descendit ex arcibus munitis ad habitandum in villis agræstibus populus Iehouae.* In Bibliis Regiis legitur in nu-
me-

mero singulari זכרתיך ועל et legitimam belli rationem, quas iusta causa iam per victoriam, quam ope Iehouae, qui caelitus etiam aduersus hostes decertasse videretur, consequuti erant Israelitae, et hostium debellationem, erat declarata. Nomen זכרתיך in lingua Chaldeorum de iusta et legitima causa adhiberi, annotatum est ab Edmundo Castello in Lex. Heptaglotto col. 1046. Graecus posuit δικαιούσας, sed codices Oxon. Ald. et Complut. habent δικαιούσῃν, causam iustam, vt Pl. 17, 1, vbi Hebr. קרץ respondet. Theodoretus quidem ad h. I. Tom. I. Opp. p. 331 edit. Schulz. numerum adhibet singularem scribens: Οἱ δυνάσαι — τὰ λαῶ ἔυλογοῦτε τὸν κύριον, ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὑποζυγίων, καθήμενοι ἐπὶ λαμπηνῶν, (sic enim legendum esse puto pro λαμπίνων. Vid. praeter Cod. Alex. in hoc loco, Ies. 66, 20. Iul. Polluc. Onomast. X c. 12 segm. 51 et 52 pag. 1206 et cap. 31 segm. 139 pag. 1321 edit. Hemsterhuif. et Hesych. Lexic. Tom. II. p. 422 f. edit. Albert. nisi cum Lexicis quibusdam mistis legere malis λαμπινῶν) καὶ φθέγγασθε φωνὴν ἀνακεκομένων ἀναμίσσον ἐυθεαυμένων ἐκεῖ δώσασι δικαιούσῃν τῷ θεῷ. *Optimates-populi laudate Dominum, vecti iumentis, assidentes in curribus arcuatis, atque acclamate vocibus coercentium greges in coetu laetantium: ibi tribuent iustam causam Deo.* Vulgatus conuertit: *Ibi narrentur iustitiae Domini: et clementia in fortes Israël.* Sed plurimos in hoc loco inesse vulgati interpretis errores, iam annotatum est ab Amama, in Critt. Sacr. Supplement. Tom. II col. 553 ff. Syrus retinet ipsum hoc vocabulum: *Ibi proponunt וריקותי iustam causam Domini, וריקותי iustam causam, quam magnificauit, id est, victoria demonstrat apud Israelitas.* Arabs scripsit: *Serutamini verborum, qui יחדברון* (sic enim legendum in Bibliis Polyglottis Waltonianis pro יחדברון vt Coran. 4, 81 edit. Maracc.

racc. 84 edit. Hinckelmann.) *qui exercent se in libris sapientum, הנאריך (sic enim scribendum pro הנאריך in Bibliis iisdem) ibi docebunt בר iustitiam domini, quam reuelavit Israëlitis.* Kimchius, Gersonides et Abendana intelligunt *iustas sententias Dei, quibus, qui Israelitas premerent, hostes excidisset, atque effecisset, ut illi villas agrestes, quas relinquere coacti essent, secure habitarent.*

§. XXVII.

1 Samuel. 12, 7. 26, 23 et 2, 19, 29 explicatur.

Considerandum etiam est effatum Samuelis 1, 12, 7. *Age vero, assistite, ut iure contendam vobiscum coram Iehouah super omnibus צדקתם iustis causis Iehouae, quibus egit vobiscum et cum maioribus vestris.* Eques Ill. J. D. Michaëlis quidem hunc locum sic transtulit: *Stellet euch her, tretet mit mir vor das Gerichte Gottes, und lasst mich euch alle Wohlthaten vorhalten, die Iehoua euch und euren Vorföhren erzeiget hat.* At in sequentibus non beneficia solum, sed poenae etiam, quas Deus Israëlitis infixit, atque oppressiones, quibus iidem traditi essent, hostium commemorantur, a quibus, quae paterna est summi numinis pietas, quum primum respiciissent, identidem essent liberati. Chaldaeus hic etiam scripsit: *כִּי צַדִּיקָתְךָ* super omnibus *iustis causis.* Graecus habet, *καὶ ἀναγγελάω ὑμῶν τὴν πᾶσαν δικαιοσύνην Κυρίου, atque annuntiabo vobis omnem iustam causam Domini.* In codice Alex. legitur, *τὰς πᾶσας δικαιοσύνας, omnes iustas causas.* Symmachus ad mentem potius Iudaeorum quam ad sententiam contextae orationis transtulit, *περὶ πασῶν τῶν ἐλεημοσυῶν Κυρίου, super omnibus elemosynis Domini.* Vulgatus magis

gis etiam peccauit, ponens: *de omnibus misericordius Domini*. Syrus retinuit ipsum vocabulum זריקותה super omni iusta eius causa. Arabs habet, אלבר pietatem paternam. Kimchius addit: »Jehouah recte vobiscum egit, vos autem »prave.» Gersonides explicat per חסרים pietatis paternae demonstrationes. Vatablus ad h. l. adscripsit: »De omnibus »iustitiis, i. Beneficiis quae contulit in vos Dominus. Ju- »stitiam pro beneficio Hebraei aliquando accipiunt: siue pro »elemosyna, quod homines iustos declarat.» At non pro be- neficio, sed pro iusta causa hic ponitur צדקה, neque signi- ficat elemosynam, quod homines iustos declarat, sed quod, ex sententia populorum orientalium, sit officium, et res debita.

1 Sam. 26, 23 צדקה est pietas ciuium erga regem. Sed Jebouah, Dauides inquit, retribuatur unicuique את צדקתו pietatem et fidem suam. Eques Ill. I. D. Michaëlis quidem conuertit: Gott aber vergelte iedem nach Verdienst und Redlichkeit. At recentior haec videtur significatio, a Rabbinis, teste Buxtorffo, demum excogitata, quam vt hic eam putem quaerendam. Ergo זכותיה apud Chaldaeam iustam causam eius significare puto, non meritum. Graecus trans- tulit: Καὶ κύριος ἐπιστάσει ἐκείνῳ κατὰ τὰς δικαιοσύνας αὐτῆς καὶ τὴν πίσω αὐτῆς, sed Alex. et Complut. codices κατὰ omittunt, pietates et fidem suam. Vulgatus habet: Dominus autem re- tribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem. Lucifer Caralitanus, teste D. P. Sabatier, scripsit: Et dominus resti- tuat unicuique iustitias et fidem suam. Quemadmodum enim pietas erga parentes, teste Cicer. Partit. c. 22, iustitia ap- pellatur, sic pietas erga reges eodem insigniri potest nomine. Syrus nomen ipsum זריקותה retinet. Arabs posuit כברה ללכלל pietatem suam, Isaacides legit ישיב איש את צדקתו

צריק צרי *singulis hominibus piis.* Kimchius, quem Melchides ad h. l. descripsit, addit; *Cuius qui, ut ego fui, pietatis et fidei est studiosus.*

2 Sam. 19, 29. *Sed quae est mihi amplius צדקה iusta causa? siue innocentia?* Chaldaeus ponit vocabulum וכוּ quod idem significat. Graecus habet: και τι εἰς μοι εἶμι δικαιοσυνη; *Sed quae est mihi amplius iusta causa?* Codex Regius hac utitur translatione: Ex χειρος τίνος εἰς μοι εἶμι δικαιοσύνη; *Ex cuius manu est mihi amplius innocentia, siue absolutio?* Vulgatus scripsit: *Quid ergo habeo iustae quaerelae?* Syrus conuertit: לא משכה אנה דאוכה *Non fieri potest, ut innocens sim.* Arabs transtulit: פלשת אקרר אלאן אפלה *Neque possum causam obtinere, siue innocens declarari:* nam innocenti omnia prospere succedunt. Gabriel Sionita conuertit: *Non possum igitur vincere, victricem sine dubio in mente habens causam.* Qua Sionitae translatione, credo, Edmund. Castellus Lex. Heptagott. col. 3006 adductus, adiecit verbo Arab. פלה signum *vincendi*, allegato hoc loco, quum hic nihil aliud sit, nisi *obtinuit causam.* *Iusta* in victu hoc loco intellexit Kimchius adscribens: "Quid amplius petam abs te *istorum*, quae praebes mihi, aut de qua re conquerar apud te, ut iuues me? Nam sufficit tibi, abs te me relatum esse inter conuictores tuos." Eques III. l. D. Michaëlis conuertit: Was habe ich noch weiter vor Recht?

§ XXVIII.

Loca quaedam ex Psalmis Davidis proponuntur, in quibus vocabula צדק et צדקה reperiuntur ac difficiliore habent explicatus.

Sunt

Sunt etiam in libro Psalmorum loca quaedam, in quibus vocabula צדק et צדקה adhibentur, quae non eodem modo exponuntur a recentioribus et antiquis interpretibus, quae deinceps considerabimus, si quid forte lucis iisdem nostra afferri possit opella.

Psalm. 4, 2: *Quum precor, exaudi me, o Deus צדקי mi innocentissime.* Chaldaeus habet: *In ipso tempore preces meas accipe a me, Deus innocentissime.* Graecus legit עבני pro עבני conuertit enim: *Ἐν τῷ ἐπιμαλῆιδαι με, ἐισήκαστέ με ὁ Θεός τῆς δικαιοσύνης μ.* Sic etiam Vulgatus et Hieronymus: *Cum inuocarem, exaudiuit me Deus iustitiae meae.* Eodem modo Arabs scribens ברי atque Aethiops צדקי ponens. Codex Aldin. legit עבני ἐισήκαστας, quem sequutus est Syrus: *Quum inuocarem te, exaudisti me ופרוקא ודריקותי אלהי ופוקא מי et vindex causae meae iustae.* Codex S. Germani: *Cum inuocarem te, exaudisti me, Deus iustitiae meae.* Sed Scholiastes annotauit: *Οἱ πάντες, ἐπάρκασον.* Omnes ponunt *exaudi.* Theodoretus adscripsit: *τὸ δὲ, τῆς δικαιοσύνης μ, ἀντὶ τῆς δικαίας μ ἀιτήσεως τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ ἴδιον τῷ Θεοῦματος τῷ Δαβιδ, δικαιοσύνην ἀντὶ καὶ ἀετὴν μαρτυροῦσιν.* Iustitiam meam autem pro aequa rogatione mea posuit. *Nec prudentiae Dauidis est consentaneum, de sua innocentia et virtute testari.* At Theodoretus *innocentiae* significatum non ignorat, sed aliis ipse eodem vitur in locis. Sic ad Psalm. 18, 24 p. 708 edit. Schulz. scripsit: *ὁ μέγας Δαβιδ τῶν ὁμειῶν κατορθωμάτων μνημονεύσαι βιασθεῖς, ἵνα δείξη τῆς τῷ Θεῷ προσηθείας τὸ δίκαιον, ἐν ἠέσχετὸ τὴν γεγενημένην κεύψαι παρανομίαν.* *Magnus Dauides suorum recte factorum mentionem facere coactus, ut diuinae ostenderet prouidentiae innocentiam, commissum peccatum celare non potuit.* Eques Ill. I. D. Michaëlis conuertit: *Wenn ich rufe, so antworte mir, Gott, der du mich gerecht sprichst.* Psalm.

Pf. 17, 1: Exaudi, Jehouab, קרַךְ iustam causam, siue partem litigatorum innocentem. Chaldaeus conuertit: Suscipe, *Jehouab, preces meas קרַךְ iuste*, quem sequitur Aquila et vnus codex Regius ponens: *Εισάκουσον δίκαιον*, Scholiasie interprete, *ἀντί τῶ δικαίως*. Graecus legit *קרַךְ* scribens: *Εισάκουσον, Κύριε, τῆς δικαιοσύνης μου.* *Exaudi, Domine, causam meam iustam.* Scholiasies addit: *οἱ ἄλλοι τὸ μου — ἔ προσέθησαν.* *Αλλ' ὁ μὲν Συμμ. καὶ Θεοδ. Κύριον δικαιοσύνης τὸν Θεὸν ὠνομάσαν.* *Alii codices meam non addiderunt.* Sed *Symmachus et Theodotion Dominum innocentissimum iudicem Deum* appellarunt. *Symmachum et Theodotionem Syrus, LXX autem Arabs est imitatus, ille enim habet, Exaudi, Domine קדשׁ קדשׁ קדשׁ sancte*, hic autem scripsit: *Exaudi, o Deus, קדשׁ קדשׁ קדשׁ iustam causam meam.* *Vulgatus vt Hieron. Exaudi, Domine, iustitiam meam.* *Theodoretus adscripsit: Πάλιν ἐνταῦθα δικαιοσύνην ἔ τὴν τελείαν ἀρετὴν λέγει, ἀλλὰ τὴν δικαίαν αἰτήσων — Ὁ δὲ γε Αὐλάις ἔπος ἔθη, εἰσάκουσον Κύριε δίκαιον, ἀντί τῶ δικαίως, καὶ μὴ μακροθύμως.* *Iterum hic iustitia non perfectam virtutem significat, sed aequam rogationem — Aquila quidem sic interpretatur, Exaudi Iehouah, iuste, non leniter.* *Ezrides hic vocabulo קדשׁ veritati opponit קדשׁ mendacium, addens: קדשׁ קדשׁ קדשׁ לא ישמעו לא השוא כי הדבר כי קדשׁ ארבר כי השוא לא ישמעו לא.* *Exaudi, nam vera dicam, quia mendacia non audit Deus.* *Eques Ill. I. D. Michaelis conuertit: Iehouah, höre die gerechte Sache, atque adiicit: Hier vnd bey den folgenden Versen ist abermals wohl zu merken, daß David Gott um Hülfe gegen seine Feinde anruffet: er redet also nicht pharisäisch von seiner untadelhaften Frömmigkeit gegen Gott, sondern beruft sich blos auf die gerechte Sache, die er gegen seine Feinde hat.*

Fd 6020 II

(2)

ULB Halle

3

003 772 209

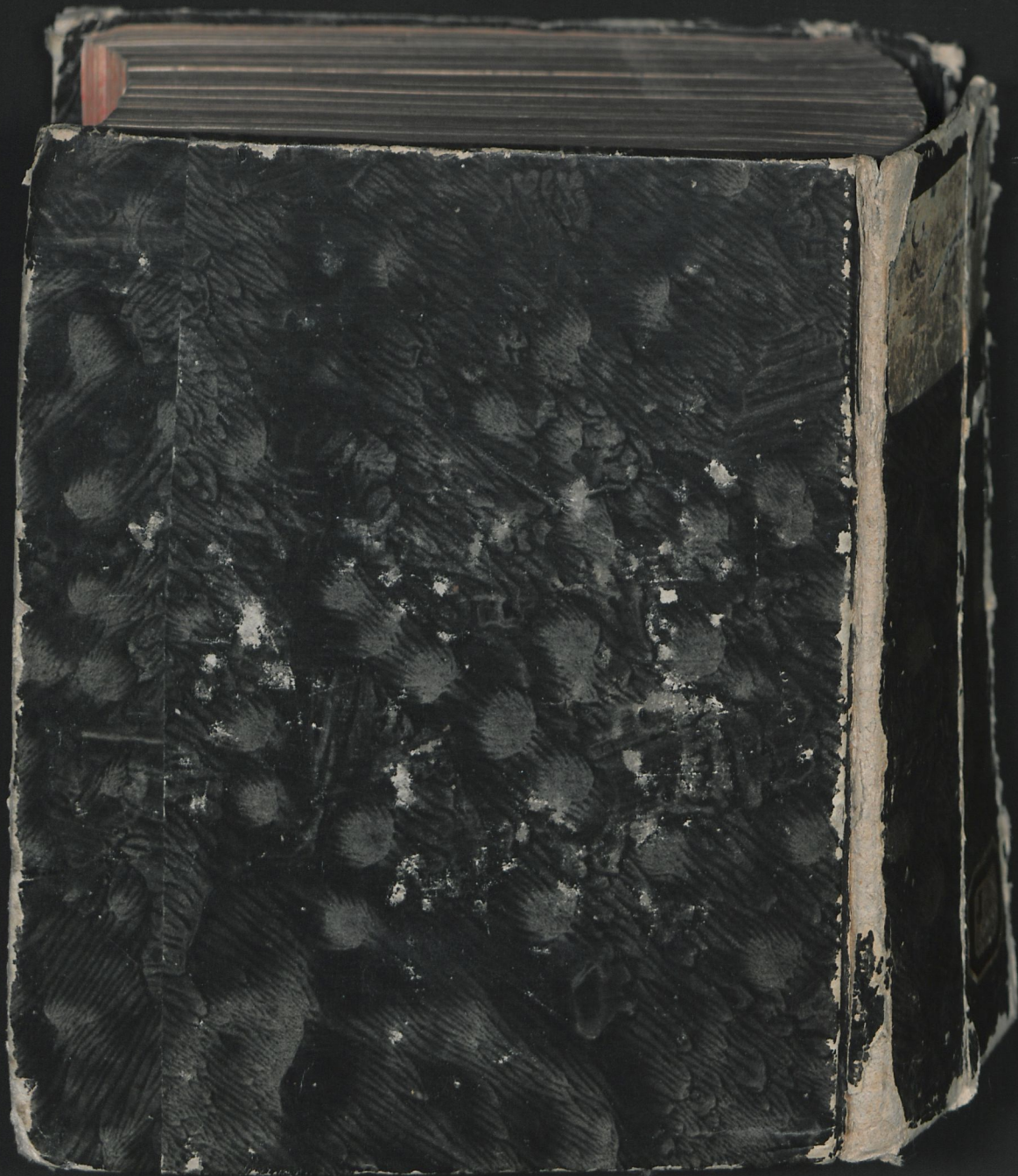

FA-906

VMA

Wt

7

Q. B. F. F. F. Q. I. E. D.
PRAEMISSA AD HOS. II SEGM. XXI
VOCABVLI ^{p^{te}} EXPLICATIONE
XVI

OMNES MVSARVM PA- TRONOS, FAVTORES, AMICOS

AD
O R A T I O N E M

DE
QVAESTIONE, NVM RELIGIO CHRISTIANA,
SINE DOCTRINA DE DIVINITATE CHRISTI,
SIT PROBABILIS?

A
CHRISTIAN. GVILL. THEOD. VOGTMANNO
GRVBA - COBVRGENSE

IUVENE INGENII ET MORVM ELEGANTIA ATQVE
IN ADDISCENDIS DISCIPLINIS BONISQVE ARTI-
BVS ASSIDVITATE ET DILIGENTIA QVAM
MAXIME COMMENDABILI

PER. I NAT. CHRISTI MDCCLXXX
HABENDAM

QVA DECET OBSERVANTIA

INVITANT
D I R E C T O R

ET
RELIQVI PROFESSORES.

COBVRGI, FORMIS AHLIANIS.

